

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи
і міжнародної діяльності

Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника,

кандидат хімічних наук, доцент

Лілія ТУРОВСЬКА

"05" червня 2026 р.

ВИТЯГ

з протоколу № 9 від 05 червня 2026 р. фахового семінару
кафедри економічної кібернетики економічного факультету
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

ПРИСУТНІ:

- з кафедри економічної кібернетики .
- 1. Благун Іван Семенович – д.е.н., професор, професор кафедри економічної кібернетики, гарант ОНП 051 Економіка – голова семінару
- 2. Кушнір Олександр Сергійович – к.е.н., ст.викладач доцент кафедри економічної кібернетики – секретар семінару;
- 3. Дмитришин Леся Ігорівна – д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної кібернетики – член семінару;
- 4. Буртняк Іван Володимирович – д.е.н., професор, професор кафедри економічної кібернетики – член семінару;
- 5. Пілько Андрій Дмитрович – к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики – член семінару;
- 6. Русин Роман Семенович – к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики – член семінару;
- 7. Судук Наталія Василівна – к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики – член семінару;
- з кафедри фінансів
- 8. Левандівський Омелян Тарасович – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів – член семінару;
- з кафедри менеджменту і маркетингу
- 9. Благун Іван Іванович – д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту і маркетингу – член семінару;
- з кафедри обліку і оподаткування
- 10. Сас Людмила Степанівна – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування – член семінару;
- 11. Баланюк Іван Федорович – д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування – член семінару, науковий керівник;
- з кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки
- 12. Ємець Ольга Іванівна – к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки – член семінару.

З присутніх – 7 докторів наук та 5 кандидатів наук – фахівці за профілем представленої дисертації.

Головуючий на фаховому семінарі – д.е.н., професор, професор кафедри економічної кібернетики, гарант ОНП 051 Економіка Благун Іван Семенович

СЛУХАЛИ:

1. Результати дисертаційної роботи аспірантки **Тижбір Наталії Зіновіївни**, аспірантки IV року навчання вечірньої контрактної форми навчання, вчителя Ямницького ліцею Ямницької сільської ради Івано-Франківської області, за спеціальністю 051 Економіка на тему «**Економічний механізм розвитку територіальних громад**», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка. Науковим керівником затверджено доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри обліку і оподаткування Карпатського національного університету імені Василя Стефаника **Баланюка Івана Федоровича**.

Тему дисертаційної роботи «Економічний механізм розвитку територіальних громад» затверджено на засіданні Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 7 від "27" лютого 2023 року). Науковим керівником (керівниками) затверджений д.е.н., професор **Баланюк Іван Федорович**.

2. Виступ здобувача (до 20 хв.).

Тижбір Наталія Зіновіївна Добрий день, шановні присутні, дозвольте ознайомити вас з результатами проведеного дослідження на тему «Економічний механізм розвитку територіальних громад».

Проведення реформи децентралізації надало територіальним громадам як базовим економічним одиницям можливості самостійно вирішувати питання соціально-економічного розвитку. Від ефективності розвитку громад залежить добробут та якість життя місцевого населення, а також умови для підприємницької діяльності, що мають значний вплив на економіку країни в цілому. Ключовим чинником, що визначає спроможність громад реалізовувати заходи з економічного розвитку, є стан їхньої фінансової підсистеми. Водночас більшість громад демонструють значну диференціацію за рівнем фінансової спроможності, залежність від міжбюджетних трансфертів та недостатню ефективність використання ресурсів. Ці обставини визначили вибір теми, мету, завдання та структуру дисертаційної роботи.

Метою дослідження (**слайд 2**) є обґрунтування теоретико-методологічних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення економічного механізму розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. Відповідно до мети дослідження поставлено такі завдання:

– дослідити теоретичні засади та уточнити сутність поняття «економічний механізм розвитку територіальних громад», систематизувати його підсистеми та принципи функціонування;

- виявити і класифікувати детермінанти формування та розвитку територіальних громад за внутрішніми та зовнішніми чинниками;
- обґрунтувати методологію дослідження економічного механізму розвитку громад на основі інтеграції системного, функціонального, інституційного, програмно-цільового та інноваційно-економічного підходів;
- здійснити комплексну оцінку трансформації економічного механізму розвитку громад України та Івано-Франківської області за 2014–2024 рр.;
- провести кореляційно-регресійний аналіз чинників фінансової спроможності громад та побудувати відповідну економетричну модель;
- оцінити рівень розвитку 62 громад Івано-Франківської області із застосуванням методу головних компонент (PCA) та мови програмування Python;
- систематизувати джерела і механізми залучення додаткового фінансування розвитку громад в умовах воєнного часу;
- розробити концептуальну модель удосконаленого економічного механізму розвитку територіальних громад та обґрунтувати напрями їх інноваційного розвитку.

Об'єктом дослідження (слайд 2) є економічні процеси та відносини у ході розвитку територіальних громад. Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні положення щодо формування і вдосконалення економічного механізму розвитку територіальних громад.

Задля досягнення визначеної мети у дисертаційній роботі використано системний підхід, а також сукупність методів наукового пізнання, зокрема:

- системного підходу, синтезу та аналізу – для узагальнення понятійно-категоріального апарату економічного механізму розвитку територіальних громад та виявлення його складових елементів;
- абстрактно-логічний – для формування теоретичних засад і концептуальної моделі економічного механізму;
- статистичний – для опрацювання даних щодо фінансової спроможності та соціально-економічного стану територіальних громад;
- кореляційно-регресійного аналізу – для виявлення та кількісного оцінювання залежностей між показниками розвитку громад із застосуванням мови програмування Python;
- інтегрального оцінювання – для розрахунку зведеного індексу економічної спроможності громад та їх класифікації за рівнями розвитку;
- порівняльний – для співставлення стану розвитку окремих громад між собою та з середньорегіональними показниками;
- структурний – для з'ясування взаємозв'язків між складовими економічного механізму: фінансово-економічною, інституційно-управлінською, інвестиційно-інноваційною та соціально-інфраструктурною;
- графічний – для візуалізації результатів дослідження, схематичного відображення структури запропонованого економічного механізму та динаміки показників розвитку громад.

В процесі дослідження встановлено (слайд 2), що соціально-економічний розвиток територіальних громад є складним процесом, який

передбачає якісні зміни в економіці та суспільстві громади. Уточнено сутність поняття «економічний механізм розвитку територіальних громад» як складної інтегрованої системи п'яти взаємопов'язаних підсистем: фінансово-бюджетної, інвестиційно-інноваційної, економічного стимулювання, організаційно-управлінської та інформаційно-аналітичної. Запропоноване визначення відрізняється від існуючих підходів комплексним охопленням усіх підсистем та урахуванням специфіки функціонування в умовах децентралізації та воєнного стану.

Проведено комплексну оцінку трансформації фінансово-бюджетної підсистеми (слайд 3). Встановлено, що власні доходи місцевих бюджетів України за 2014–2024 роки зросли у 6,6 раза – з 68,6 до 451 млрд гривень при середньорічному темпі приросту 20,7%. Виявлено, що у 2024 році видатки на розвиток скоротились до 16% від загального обсягу видатків (проти 23,7% у 2023 році), що підтверджує необхідність вдосконалення механізму залучення зовнішніх ресурсів.

Для інтегральної оцінки рівня розвитку громад побудовано рейтинг 62 громад Івано-Франківської області (слайд 4). Хочу пояснити метод, який використовувався, оскільки це питання вже виникало. Ми застосували метод головних компонент – PCA (від англійського Principal Component Analysis). Це не індекс. Індекс – це проста зважена сума показників, де ваги встановлюються довільно або за суб'єктивним рішенням дослідника. Метод головних компонент принципово інший: він автоматично знаходить ваги на основі реальної структури даних – тобто на основі того, як показники насправді пов'язані між собою. Метод головних компонент визначає ваги математично – на основі реальної структури варіації даних, тобто об'єктивно. Результат неможливо оскаржити як суб'єктивний.

Для розрахунку обрано три показники капітальної активності громад. Хочу окремо пояснити їх вибір. Перший показник – питома вага капітальних видатків у загальних видатках, виражена у відсотках. Це відносний показник, він показує, яку частину свого бюджету громада спрямовує на розвиток. Другий показник – відношення капітальних видатків до податкових надходжень, теж у відсотках. Це також відносний показник, він показує інвестиційну активність громади відносно її власної податкової бази. Третій показник – капітальні видатки на одного мешканця у гривнях. Це абсолютний показник, але він перерахований на душу населення, тобто також нормований за розміром громади.

Таким чином, у нас два відносних і один абсолютний показник. Чи є це проблемою? Ні, і ось чому. По-перше, абсолютний показник теж поділений на кількість мешканців, тому великі громади не мають автоматичної переваги. По-друге, перед розрахунком методу головних компонент усі три показники проходять стандартизацію: від кожного значення віднімається середнє і ділиться на стандартне відхилення. Після цього всі показники стають безрозмірними і повністю порівнянними, незалежно від початкових одиниць вимірювання.

Результат: перша головна компонента пояснює 52% загальної мінливості даних і відображає фінансово-інвестиційний потенціал громади. Друга – ще 19,2%, разом 71,2%. Це хороший рівень якості моделі – прийнятним вважається від 60%. Лідер рейтингу – Болахівська міська громада, далі Рогатинська міська, Яремчанська міська, Городенківська міська. Натомість шість громад мають низький рівень – це переважно малі сільські громади: Монастирецька, Маринопільська, Лучинецька, Марківська, Обертинська та Нижньовербізька. Ключовий висновок: 41 громада із 62 мають середній або нижчий рівень розвитку, що вказує на системну потребу підтримки.

На слайді 5 представлено кореляційно-регресійну модель (слайд 5). Залежна змінна – позначена як Y – це власні доходи на одного мешканця у гривнях. Саме це і є тим показником, який ми намагаємось пояснити і спрогнозувати. Y записано зліва від знаку рівності, і воно є метою аналізу.

Рівняння моделі виглядає так: Y дорівнює 4697 мінус 349,1 помножити на X перший плюс 78,5 помножити на X другий плюс 0,48 помножити на X третій і так далі. Де X перший – це рівень безробіття у відсотках; X другий – частка малого та середнього підприємництва у зайнятості у відсотках; X третій – капітальні інвестиції на одного мешканця у гривнях; X четвертий – рівень цифровізації управління; X п'ятий – густота населення; X шостий – рівень зайнятості.

Константа 4697 – це автоматично розрахований параметр методу найменших квадратів, який визначається структурою даних. Вона не обирається дослідником і не несе самостійного економічного змісту, що підтверджується її статистичною незначущістю ($p = 0,21$). Всі сім коефіцієнтів рівняння, включно з константою, обчислено Python одночасно в бібліотеці statsmodels. Статистична перевірка показала, що ця константа не є значущою, і це нормально для таких моделей.

Якість моделі підтверджена: коефіцієнт детермінації R^2 дорівнює 0,753, що означає – модель пояснює 75,3% мінливості власних доходів громад. Статистика F дорівнює 27,9 при рівні значущості менше 0,001 – модель в цілому є статистично значущою. Статистично значущими виявились три чинники: рівень безробіття, частка малого бізнесу і капітальні інвестиції. Хочу зазначити, що між капітальними інвестиціями і рівнем цифровізації існує взаємозв'язок із коефіцієнтом кореляції 0,623, а між часткою малого бізнесу і капітальними інвестиціями – 0,564. Це явище називається мультиколінеарністю і пояснює, чому чинники X четвертий, п'ятий і шостий виявились незначущими – їхній вплив перекривається більш сильними змінними. Ключовий практичний висновок: збільшення капітальних інвестицій на 1 000 гривень на мешканця веде до зростання власних доходів на 730 гривень. Це мультиплікативний ефект, який доводить пріоритетність інвестиційного напрямку.

Таким чином, регресійна модель не лише підтверджує статистичну залежність, а й дає практичну відповідь: якщо громада прагне підвищити власні доходи, головним інструментом є збільшення капітальних інвестицій.

Саме це і покладено в основу інструментально-ресурсного блоку розробленого економічного механізму.

На слайді 6 систематизовано детермінанти (слайд 6) розвитку територіальних громад – тобто чинники, які визначають їхній розвиток. Вони поділені на внутрішні і зовнішні. Серед внутрішніх найбільший вплив на власні доходи громади мають капітальні інвестиції на мешканця, далі рівень безробіття, рівень цифровізації управління, розвиток малого та середнього підприємництва і людський капітал. Серед зовнішніх чинників особливе місце займають державна політика децентралізації, програми Європейського Союзу, зокрема Interreg NEXT, а також виклики воєнного стану, який сьогодні є системним зовнішнім чинником, що трансформує пріоритети всіх без виключення громад.

Виявлені чинники визначають структуру розробленого механізму: внутрішні – зокрема низька інвестиційна активність і диференціація громад – обумовлюють аналітичний і стратегічний блоки; зовнішні – насамперед скорочення видатків на розвиток до 16% у 2024 році – підтверджують необхідність систематизованого залучення зовнішнього фінансування.

Слайд 7 – головний практичний результат (слайд 7) дослідження. Розроблено концептуальну модель удосконаленого економічного механізму розвитку територіальних громад. Механізм являє собою комплекс взаємопов'язаних фінансових потоків та інструментів управління, які забезпечують трансформацію джерел фінансування у конкретні результати розвитку. На відміну від традиційних адміністративних підходів, він базується на циклічності фінансових потоків та постійному моніторингу.

Модель включає п'ять взаємопов'язаних складових: джерела фінансування – власні доходи, трансферти, інвестиційні надходження та запозичення; напрямки використання коштів – капітальні інвестиції, розвиток інфраструктури, підприємництва та соціальна сфера; інструменти реалізації через програмно-цільовий метод бюджетування; організаційне забезпечення – оцінка ресурсного потенціалу та розвиток інституційної спроможності; і моніторинг результатів. Ключовою особливістю є зворотні зв'язки між усіма складовими – результати моніторингу коригують рішення щодо розподілу ресурсів. Саме ця циклічність відрізняє запропонований механізм від лінійних підходів.

Хочу наголосити на логіці, яку закладено в цю модель. Механізм відповідає на три конкретні проблеми, виявлені у дослідженні. Перша – глибока диференціація громад за рівнем доходів: коефіцієнт варіації 0,68 – обумовлює потребу в аналітичному блоці, який дозволяє точно діагностувати стан кожної громади і визначати індивідуальні пріоритети. Друга – капітальні інвестиції як головний чинник зростання доходів: мультиплікатор 730 гривень – обумовлює центральне місце інструментально-ресурсного блоку з акцентом на залучення інвестицій. Третя – скорочення видатків на розвиток до 16% у 2024 році через воєнний стан – обумовлює необхідність систематизованих каналів зовнішнього фінансування, які закладено в практичних результатах дослідження.

На слайді 8 представлено практичні результати дослідження (слайд 8). Обґрунтовано концепцію інноваційного розвитку громад за п'ятьма пріоритетними напрямками, кожен з яких реалізується через конкретні фінансово-економічні інструменти: цифрова трансформація управління – 82% громад вже надають базові електронні послуги; розвиток інноваційної економіки через бізнес-інкубатори та технопарки; енергоефективність з потенціалом економії від 20 до 30 відсотків енергоресурсів; розвиток людського капіталу та смарт-спеціалізація на основі унікальних конкурентних переваг кожної громади.

Систематизовано чотири канали залучення додаткового фінансування. Перший – державні програми: Державний фонд регіонального розвитку з обсягом 6,2 млрд гривень у 2023 році. Другий – гранти Європейського Союзу: три програми Interreg NEXT охоплюють Івано-Франківську область із загальним бюджетом понад 313 млн євро, а також програма Ukraine Facility на 2024–2027 роки і підтримка USAID. Третій – механізми державно-приватного партнерства через концесії та спільні підприємства. Четвертий – локальні інструменти: місцеві запозичення, краудфандинг та міжмуніципальне співробітництво. Умова ефективного залучення будь-якого з цих каналів – попередня діагностика фінансового та інституційного потенціалу громади і чітка послідовність дій.

Отже, наукова новизна отриманих результатів (слайд 9) полягає у розвитку теоретико-методологічних засад та обґрунтуванні практичних рекомендацій, зокрема:

удосконалено:

- трактування поняття «економічний механізм розвитку територіальних громад» як складної інтегрованої системи взаємопов'язаних елементів, що функціонують в умовах децентралізації та воєнного стану;

- концептуальну модель економічного механізму розвитку територіальних громад, яка, на відміну від існуючих підходів, інтегрує чотири взаємопов'язані блоки і враховує умови децентралізації та воєнного стану;

- методику залучення додаткового фінансування розвитку територіальних громад – систематизацію інструментів державно-приватного партнерства, програм Європейського Союзу, місцевих запозичень та краудфандингу.

набули подальшого розвитку:

- наукові підходи до класифікації чинників розвитку територіальних громад за внутрішніми та зовнішніми факторами;

- методичні підходи до оцінювання економічної спроможності на основі методу головних компонент та системи показників: коефіцієнт фінансової спроможності, індекс Херфіндаля-Хіршмана, показник CAGR;

- концепція інноваційного розвитку територіальних громад за п'ятьма пріоритетними напрямками.

Доповідь завершена. Дякую за увагу.

3. Запитання до аспіранта по темі дисертації ставили:

- Сас Людмила Степанівна – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування;
- Левандівський Омелян Тарасович – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів;
- Буртняк Іван Володимирович – д.е.н., професор, професор кафедри економічної кібернетики;
- Кушнір Олександр Сергійович – к.е.н., старший викладач кафедри економічної кібернетики;
- Русин Роман Семенович – к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики;
- Благун Іван Семенович – д.е.н., професор, гарант ОНП 051 Економіка.

До доповіді було задано 12 запитань, на які здобувач дав правильні та ґрунтовні відповіді.

4. Виступи членів семінару (6 осіб):

Благун Іван Іванович – д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту і маркетингу, відзначив, що наукові положення, висновки та рекомендації, які представлені у дисертації, мають важливе значення як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Результати, отримані авторкою, внесли вклад у розвиток методологічних засад дослідження економічного механізму розвитку територіальних громад. Отримані результати мають практичне застосування, оскільки розроблені теоретичні засади перетворено у конкретні рекомендації, спрямовані на використання при розробці місцевих цільових програм та у роботі органів місцевого самоврядування. Загальні результати дослідження і пропозиції авторки стосовно оцінювання рівня розвитку громад та застосування концептуальної моделі економічного механізму впроваджені в органах місцевого управління. Це дає можливість стверджувати, що дисертаційне дослідження Тижбір Наталії Зіновіївни є оригінальним, завершеним, що характеризується достатнім рівнем наукової новизни та практичним значенням, становить реальний внесок у розвиток регіональної економіки. Незважаючи на загальну позитивну оцінку, звернув увагу на окремі дискусійні положення: рис. 3.1 потребує чіткішого відображення п'яти функціональних підсистем механізму. Зазначені положення не мають принципового характеру та не зменшують загальної позитивної оцінки.

Левандівський Омелян Тарасович – д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, зазначив, що серед результатів роботи, які становлять теоретичну цінність, варто виокремити розроблені рекомендації стосовно вдосконалення концептуальної моделі економічного механізму розвитку територіальних громад та систематизацію каналів залучення зовнішнього фінансування. Наукові положення, висновки та рекомендації, які представлені у дисертації, мають важливе значення як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Отримані результати мають практичне застосування, оскільки розроблені теоретичні засади перетворено у конкретні рекомендації для

органів місцевого самоврядування Івано-Франківської області. Загальна характеристика дисертації – позитивна.

Сас Людмила Степанівна – д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування, відзначила, що рівень фінансової спроможності та якість управлінських рішень у громадах безпосередньо впливають на якість життя місцевого населення. Саме цій проблематиці присвячено дисертаційну роботу Тижбір Наталії Зіновіївни. До основних результатів, які містять елементи наукової новизни, належать: модель інтегральної оцінки 62 громад Івано-Франківської області методом головних компонент за трьома показниками капітальної активності; концептуальна модель удосконаленого економічного механізму з чотирма взаємопов'язаними блоками; систематизація механізмів залучення зовнішнього фінансування. Загальна характеристика дисертації – позитивна.

Ємець Ольга Іванівна – к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки, відзначила, що робота Тижбір Наталії Зіновіївни виконана в рамках теми «Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення виробничо-господарських структур регіону» (номер державної реєстрації 0111U000875, 2011–2025 рр.). Особисто здобувачкою в межах теми здійснено оцінку соціально-економічних показників 62 громад Івано-Франківської області та запропоновано концептуальну модель економічного механізму. Основні положення, висновки та пропозиції є відповідним чином обґрунтованими.

Судук Наталія Василівна – к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, відзначила, що подана дисертація містить усі необхідні структурні елементи: перелік умовних позначень, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Робота написана українською мовою з дотриманням основних вимог наукового стилю. Виклад матеріалу є структурованим, прослідковується логічний взаємозв'язок між окремими розділами.

Русин Роман Семенович – к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, зазначив, що теоретичною та методологічною базою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних вчених стосовно проблем розвитку територіальних громад. Звернув увагу на ряд дискусійних положень, зокрема: SWOT-аналіз охоплює лише Лисецьку громаду, що доцільно узагальнити; для оцінки диверсифікованості доходів використано ННІ, однак варто застосувати нормований індекс або індекс Ентропії Тейла; виявлено ризик мультиколінеарності між показниками цифровізації та капітальних інвестицій, що потребує обережності при інтерпретації; у Таблиці 3.11 Славське не відноситься до Івано-Франківської області. Незважаючи на зазначені дискусійні положення, дисертація є завершеною науковою працею з достатнім рівнем наукової новизни та практичного значення.

5. Виступ наукового керівника д.е.н., проф. **Баланюка Івана Федоровича**, який відзначив, що Тижбір Наталія Зіновіївна у 2021 році закінчила ДВНЗ «Прикарпатський університет ім. В. Стефаника» і отримала ступінь магістра за спеціальністю «Облік і оподаткування». У 2022 році

вступила до аспірантури Карпатського національного університету імені Василя Стефаника за спеціальністю 051 Економіка. Тижбір Наталія Зіновіївна повністю виконала індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми за спеціальністю 051 Економіка аспірантури Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Аспіранткою Тижбір Наталією Зіновіївною здобуто необхідні теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності. Тижбір Наталія Зіновіївна оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провела власне наукове дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення.

Тижбір Наталія Зіновіївна за час навчання в аспірантурі зарекомендувала себе як самостійний науковець, який володіє методами наукових досліджень, уміє поставити та вирішити на належному рівні складні в теоретичному та практичному плані наукові проблеми.

6. В обговоренні дисертаційної роботи взяли участь: д.е.н., проф. Буртняк І.В., д.е.н., проф. Дмитришин Л.І., д.е.н., проф. Благун І.С., д.е.н., проф. Благун І.І., д.е.н., проф. Сас Л.С., д.е.н., проф. Левандівський О.Т., к.е.н., доц. Судук Н.В.

Заслухавши публічну презентацію наукових результатів дисертації **Тижбір Наталії Зіновіївни** та обговоривши її на фаховому семінарі кафедри економічної кібернетики економічного факультету Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, прийнято наступні висновки щодо дисертації «Економічний механізм розвитку територіальних громад».

7. Висновок про перевірку дисертації та наукових публікацій аспіранта на виявлення порушення академічної доброчесності.

УХВАЛИЛИ:

ПРИЙНЯТИ такий **висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення** результатів дисертації.

ВИСНОВОК

наукового фахового семінару кафедри економічної кібернетики економічного факультету Карпатського національного університету імені Василя Стефаника про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Економічний механізм розвитку територіальних громад» 051 Економіка (галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки)

1. Актуальність теми дослідження. Проведення реформи децентралізації надало територіальним громадам можливості самостійно вирішувати питання соціально-економічного розвитку. Важливим є вивчення поточного стану громад, адже вони мають різні обсяги внутрішніх ресурсів. В таких умовах особливої уваги потребує залучення зовнішніх ресурсів для компенсації потреб у фінансуванні заходів розвитку. Тому тема дисертаційної роботи Тижбір Наталії Зіновіївни та відповідно поставлена мета, якою є обґрунтування теоретико-методологічних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення економічного механізму розвитку територіальних громад, є актуальними.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота Тижбір Наталії Зіновіївни виконана в рамках теми: «Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення виробничо-господарських структур регіону» (номер державної реєстрації 0111U000875, 2011–2025 рр.), Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Особисто здобувачкою в рамках теми здійснено оцінку соціально-економічних показників 62 громад Івано-Франківської області, а також запропоновано концептуальну модель економічного механізму їх розвитку.

3. Наукова новизна. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. До основних наукових результатів проведеного дослідження варто віднести наступні:

- досліджено теоретичні засади економічного механізму розвитку територіальних громад та уточнено його сутність;
- систематизовано детермінанти розвитку громад із виокремленням внутрішніх та зовнішніх чинників;
- проведено комплексну оцінку трансформації фінансово-бюджетної підсистеми за 2014–2024 роки;
- здійснено кореляційно-регресійний аналіз чинників фінансової спроможності 62 громад Івано-Франківської області;
- проведено інтегральну оцінку рівня розвитку громад методом головних компонент із застосуванням мови програмування Python;
- систематизовано механізми залучення додаткового фінансування розвитку громад;
- розроблено концептуальну модель удосконаленого економічного механізму розвитку територіальних громад.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, наведені у дисертації, мають як

теоретичну, так і практичну цінність. Отримані здобувачкою результати є вагомим внеском у розвиток теорії та методики формування економічного механізму розвитку територіальних громад. Практичне значення полягає у застосуванні рекомендацій у роботі органів місцевого самоврядування з питань підвищення фінансової спроможності, залучення інвестицій та формування місцевих цільових програм, а також у впровадженні в навчальний процес Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, що підтверджено відповідними довідками про впровадження.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Дослідження проблем розвитку територіальних громад висвітлено у працях вчених, зокрема: Баланюка І., Благуна І., Левандівського О., Линдюка А., Сас Л., Сахацького М., Якубів В. та ін. Однак потребують більшої уваги питання: формування єдиного підходу до визначення економічного механізму розвитку громад; розроблення методології інтегральної оцінки громад із використанням сучасних математичних методів; підвищення ефективності розподілу бюджетних ресурсів та залучення зовнішніх інвестицій. Отримані результати заповнюють ці прогалини та відрізняються від відомих раніше комплексним охопленням усіх підсистем механізму та адаптацією до умов воєнного стану.

6. Використання результатів роботи. Практичне значення результатів дисертаційної роботи підтверджене довідками про впровадження результатів у практичну діяльність органів місцевого самоврядування Івано-Франківської області та у навчальний процес Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

7. Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів. Дисертаційна робота виконана на кафедрі обліку і оподаткування Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, науковий керівник д.е.н., проф. Баланюк І.Ф. Робота є результатом самостійних досліджень Тижбір Наталії Зіновіївни.

8. Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача (оформлений згідно вимог). За результатами дослідження авторкою опубліковано 6 наукових праць, серед них: 3 статті у наукових фахових виданнях України та 3 тези доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Публікації достатньою мірою розкривають основні положення дисертації, які виносяться на захист, висвітлюють елементи наукової новизни отриманих результатів. Публікації відповідають встановленим вимогам, в них визначено наукові задачі, методи їх вирішення й описано отримані наукові результати.

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Баланюк І.Ф. Тижбір Н.З. Сутність економічного механізму розвитку сільських територіальних громад // Інноваційна економіка. Випуск №: 2-2023. С.71-77.

URL: <https://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/1060>

DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2023.2.9>

2. Баланюк І.Ф., Тижбір Н.З. Грантова підтримка суб'єктів господарювання та її обліково-аналітичне забезпечення як інструмент стабілізації соціально-економічного розвитку територіальних громад // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2024. № 10. С. 9-17.

URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2024/10/10394>

DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-10-10394>

3. Баланюк І.Ф., Тижбір Н.З. Інноваційні підходи до розвитку територіальних громад // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2025. № 8. С. 15-22.

URL: <https://humanitarian.com.ua/index.php/economics/article/view/1552>

DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-8-11341>

Публікації, що засвідчують апробацію результатів дослідження

4. Баланюк І.Ф., Тижбір Н.З. Теоретичні аспекти економічного зростання та збереження навколишнього середовища територіальних громад / І.Ф. Баланюк, Н.З. Тижбір // *Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств. Проблематика 2023: Функціонування сільськогосподарських підприємств на засадах циркулярної економіки: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф., 6–7 червня 2023 р. Львів: Галицька видавнича спілка, 2023. С. 58-60.*

URL: <https://lnup.edu.ua/attachments/article/3150/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%202023%20.pdf>

5. Смушак М.В., Тижбір Н.З., Дем'янів А.В. Соціально-економічний розвиток аграрної сфери економіки / М.В. Смушак, Н.З. Тижбір, А.В. Дем'янів // *Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри: зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф., 1 листопада 2023 р. Одеса: ОДАУ, 2023. С. 187-189.*

URL: <https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/Zbirnyk-Braslavskichytannya-2023.pdf>

6. Баланюк І.Ф., Тижбір Н.З. Трансформація економічного механізму розвитку територіальних громад / І.Ф. Баланюк, Н.З. Тижбір // *Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., 30 жовтня 2024 р. Одеса: ОДАУ, 2024. С. 235-237.*

URL: <https://osau.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/Braslavskichytannya-Zbirnyk-2024.pdf>

1. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати. Виконане дослідження може бути використане при викладанні навчальних курсів «Місцеві фінанси», «Регіональна економіка», «Фінанси підприємств» для економічних спеціальностей.

2. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі народного господарства, де вони можуть бути застосовані. Виконане дослідження може бути використане в роботі органів місцевого самоврядування при плануванні розвитку громад та залученні зовнішнього фінансування.

3. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення. Дисертація за структурою, мовою та стилем відповідає вимогам МОН України.

ВВАЖАТИ:

1. Що дисертаційна робота **Тижбір Н.З.** на тему «**Економічний механізм розвитку територіальних громад**» є завершеною науковою працею, у якій розв'язано конкретне наукове завдання обґрунтування теоретико-методологічних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення економічного механізму розвитку територіальних громад, і має важливе значення для галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

2. За темою дисертації опубліковано 6 наукових праць, серед них: 3 статті у наукових фахових виданнях України.

3. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

РЕКОМЕНДУВАТИ дисертаційну роботу «**Економічний механізм розвитку територіальних громад**», подану **Тижбір Наталією Зіновіївною** на здобуття ступеня доктора філософії, для подання до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Розглянувши заяви і документи голови СБР, рецензентів і опонентів та встановивши, що подані документи відповідають вимогам до членів разової спеціалізованої вченої ради згідно Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), пропонувати вченій раді Університету призначити наступний склад разової ради:

Головою разової спеціалізованої вченої ради

1. Сас Людмилу Степанівну – доктора економічних наук, професора, професора кафедри обліку і оподаткування Карпатського національного університету імені Василя Стефаника Міністерства освіти і науки України.

1. Сас Л., Баланюк І., Шеленко Д., Левандівський О., Кузьмін Т., Гамуляк М. Інвестиційно-інноваційний потенціал підприємств як складова управління соціально-економічним розвитком та відновленням територіальних громад. Наукові перспективи. 2025. № 2 (56).

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2\(56\)-1082-1094](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-1082-1094)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/20775>

2. Сас Л.С., Шеленко Д.І., Баланюк І.Ф., Ємець О.І., Калішун Ю.Є. Інвестиційне забезпечення соціально-економічного відновлення та розвитку територіальних громад як складова механізму формування якості трудового життя молоді. Наукові інновації та передові технології. 2025. № 4 (44). С. 942–954.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-4\(44\)-942-954](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-4(44)-942-954)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/22319>

3. Сас Л.С., Левандівський О.Т., Баланюк І.Ф., Смушак М.В., Гаврик О.Ю. Управління податковими надходженнями до бюджету територіальних громад в умовах децентралізації. Ефективна економіка. 2024. № 3.

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.8>

URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3301>

Рецензентами:

2. Левандівського Омеляна Тарасовича – доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри фінансів Карпатського національного університету імені Василя Стефаника Міністерства освіти і науки України.

1. Левандівський О., Сас Л., Баланюк І., Шеленко Д., Кузьмін Т., Гамуляк М. Інвестиційно-інноваційний потенціал підприємств як складова управління соціально-економічним розвитком та відновленням територіальних громад. Наукові перспективи. 2025. № 2 (56).

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2\(56\)-1082-1094](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-1082-1094)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/20775>

2. Левандівський О.Т., Баланюк І.Ф., Сас Л.С., Смушак М.В., Гаврик О.Ю. Управління податковими надходженнями до бюджету територіальних громад в умовах децентралізації. Ефективна економіка. 2024. № 3.

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.8>

URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3301>

3. Левандівський О.Т., Свиноус І.В., Ібатуллин М.І., Качан Д.А. Перспективність розвитку територіальних громад, як показник оцінки їх інвестиційної пріоритетності. Ефективна економіка. 2025. № 1. С. 1–17.

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.9>

URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5529>

3. Благун Івана Івановича – доктора економічних наук, професора, професора кафедри менеджменту і маркетингу Карпатського національного університету імені Василя Стефаника Міністерства освіти і науки України.

1. Благун І.І., Гриневич Л.В. Маркетинговий менеджмент в системі забезпечення інвестиційної діяльності підприємств територіальних громад. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences. 2025. № 340 (2). С. 19–25.

DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-2>

URL: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/1642>

2. Благун І.І., Гриневич Л.В., Судук Н.В., Бобровник В.М. Маркетингові комунікаційні стратегії у залученні інвестицій підприємств територіальних громад. Наукові інновації та передові технології. 2025. № 2 (42). С. 801–809.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2\(42\)-801-809](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-801-809)

URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/19875>

3. Благун І.І. Формування механізму маркетингової інвестиційної підтримки підприємств на прикладі Івано-Франківської територіальної громади. Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. 2025. Вип. 1 (31). С. 151–159.

DOI: [https://doi.org/10.31471/2409-0948-2025-1\(31\)-153-161](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2025-1(31)-153-161)

URL: <https://eung.nung.edu.ua/index.php/ecom/article/view/732/456>

Опонентами:

4. Линдюка Андрія Олександровича – доктора економічних наук, доцента, професора кафедри міжнародних економічних відносин та маркетингових стратегій Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького.

1. Линдюк А.О., Черевко Г.В. Інституційні та стратегічні засади державної політики інноваційного розвитку підприємництва в територіальних громадах. Економіка та суспільство. 2025. (82).

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-33>

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/7235>

2. Линдюк А.О. Вплив інноваційних підприємницьких ініціатив на організаційно-економічне забезпечення інвестицій у територіальних громадах. Економіка та суспільство. 2024. (70).

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-57>

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5321>

3. Линдюк А.О. Методологічні підходи до оцінки ефективності підприємницької діяльності в територіальних громадах. Економіка та суспільство. 2024. (69).

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-133>

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5236>

5. Сахацького Миколу Павловича – доктора економічних наук, професора, професора кафедри менеджменту і маркетингу Одеської державної академії будівництва та архітектури.

1. Сахацький М.П., Запша Г.М., Старчиков А.С., Ганенко О.П. Економічний механізм управління залученням інвестицій у розвиток підприємств територіальних громад. Інтернаука. Серія: Економічні науки. 2025. № 1.

DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-1-10642>

URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/issues/economic2025/1/10642>

2. Сахацький М.П., Запша Г.М., Чернов М.Г. Організаційно-економічний механізм внутрішнього та зовнішнього інвестиційного забезпечення розвитку ресурсного потенціалу підприємств територіальних громад. Ефективна економіка. 2025. № 1.

DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.23>

URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/5543>

3. Сахацький М.П., Запша Г.М., Дідур Г.І. Маркетингова компетентність як інвестиційний чинник в управлінні розвитком ресурсного потенціалу підприємств та територіальних громад. Економічні інновації. 2025. Том 27, № 4 (97). С. 118–125.

DOI: [https://doi.org/10.31520/ei.2025.27.4\(97\).118-125](https://doi.org/10.31520/ei.2025.27.4(97).118-125)

URL: <https://ei-journal.com/index.php/journal/article/view/1662>

Голова фахового семінару
д.е.н., професор, професор
кафедри економічної кібернетики

Іван БЛАГУН

Секретар фахового семінару
к.е.н., старший викладач
кафедри економічної кібернетики

Олександр КУШНІР

"05" червня 2026 р.